

УДК 347.441

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2025.11>

Є. О. Самбір

orcid.org/0009-0005-0851-5046

аспірант кафедри приватного права

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЗНАЧЕННЯ ЗГОДИ ПРИ УКЛАДЕННІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Однією з фундаментальних засад договірної права є принцип свободи договору, який передбачає право сторін самостійно визначати зміст, форму та умови своїх зобов'язань. Саме згода сторін є тим юридичним фактом, який надає договору чинності та перетворює взаємні наміри на правовідносини. Узгодження волевиявлення учасників є не лише технічною процедурою, а виразом їхньої автономії волі, довіри та взаємного розуміння змісту майбутніх прав і обов'язків. Тому аналіз правової природи згоди сторін, її форми, способів досягнення та значення для виникнення договірних відносин становить центральне питання у дослідженні процесу укладення договору. За ч. 1 638 ЦК України договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору [1]. Ключовим у даній частині статті на даному етапі є «згода» та її досягнення. Аналіз цивільного законодавства дає підстави виявити основні види згод та їх характеристики. Так, можна виділити *згоду між сторонами договору, згоду між учасниками договірної зобов'язання, згоду на вчинення дій іншими учасниками цивільних правовідносин*.

Якщо говорити про згоду між сторонами договору, слід вказати, що такими є суб'єкти договірної зобов'язання – кредитор і боржник, і саме між ними важливим є досягнення згоди (як і зазначено у загаданій вище ч. 1 ст. 638 ЦК України). Так, С.Д. Гринько пише, що кожне зобов'язання передбачає наявність двох суб'єктів: кредитора і боржника. Особа, якій належить у зобов'язальному відношенні право (вимагати здійснення чи утримання від здійснення відомої дії) вважається кредитором; особа, на якій належить обов'язок (здійснити чи утриматися від здійснення дії), вважається боржником [2, с. 132]. Таким чином, суб'єкти договірної зобов'язання одночасно є сторонами договору. Наприклад, зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 1 ст. 651 ЦК України) [1]. В окремих видах зобов'язань сторони мають спеціальні назви: продавець і покупець, підрядник і замовник, зберігач і поклажодавець та ін. [3, с. 113], при цьому у цивільному обороті найбільш поширеними є зобов'язання, в яких кожна із сторін одночасно є кредитором і борж-

ником (купівля-продаж, поставка, оренда та ін.) [3, с. 114]. Отже, сторони договору є центральними фігурами на етапі його укладення.

Учасниками договірної зобов'язання це не лише кредитор і боржник, а й інші учасники договірної зобов'язання. Такими учасниками є, як правило, законні представники (батьки, опікуни, піклувальники), співвласники майна, подружжя. Так, наприклад, за ч. 4. ст. 32 ЦК України згода на вчинення неповнолітньою особою правочину має бути одержана від батьків (усиновлювачів) або піклувальника та органу опіки та піклування відповідно до закону [1]. У даному випадку дозвіл органу опіки і піклування у вигляді відповідного рішення цього органу є адміністративно-правовим актом, який в сукупності з іншими юридичними фактами (згода батьків, договір) породжує цивільні правовідносини [4, с. 6]. Під час законного представництва договір, що укладається представником, є наслідком правовідношення, яке виникає в силу закону – звідси з необхідністю впливає, що тут правовідношення є необхідною передумовою виникнення договірної зобов'язання [5, с. 31]. Наприклад, правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, що виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, *за згодою піклувальника* (ч. 3 ст. 37 ЦК України) [1], з чого впливає нормативне регулювання ч. 2 ст. 996 ЦК України, за якою страхувальник – фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена судом, здійснює свої права та обов'язки страхувальника *лише за згодою піклувальника*. Якщо ж піклувальник відмовляється від надання згоди у такому випадку, то така відмова не є абсолютною, адже *відмова піклувальника дати згоду* на вчинення правочинів, що виходять за межі дрібних побутових, може бути оскаржена особою, цивільна дієздатність якої обмежена, до органу опіки та піклування або суду (ч. 3 ст. 37 ЦК України) [1].

Особливістю правочинів, укладених «за допомогою» таких учасників є те, що законні представники своєю згодою зумовлюють динаміку договірної зобов'язання, а саме його укладення, втім вони не сторонами договору, що чітко прослідковується через механізм відповідальності. Так, неповнолітня особа особисто несе відпові-

дальність за порушення договору, укладеного за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника (ч. 2 ст. 33 ЦК України) [1], а особа, цивільна дієздатність якої обмежена, самостійно несе *відповідальність* за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, що завдана нею іншій особі (ч. 5 ст. 37 ЦК України) [1].

Ще одним прикладом згоди між учасниками договірної зобов'язання є згода співвласників майна, наприклад, подружжя. За ст. 65 СК України дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою [6]. При цьому відсутність згоди одного зі співвласників – колишнього подружжя – на розпорядження майном, відчуженням за правочином, який виходить за межі дрібного побутового, є підставою визнання цього правочину недійсним [7]. Отже, чоловік та дружина розпоряджаються спільним майном за взаємною згодою, наявність якої презюмується при укладенні договорів одним з подружжя [8].

Окремо також законодавством передбачена згода на вчинення дій іншими учасниками цивільних правовідносин. У договірних зобов'язаннях контрагенти вступають у різного роду зв'язки з певними особами, які іменуються «інші особи». Всі вони – ті, що не будучи його сторонами, своїми діями певним чином впливають на динаміку правовідношення, у тому числі договірної, іменуються «третьими особами» [3, с. 114]. Наприклад, наймач житла має право *за згодою інших осіб*, які постійно проживають разом з ним, у будь-який час відмовитися від договору найму, письмово попередивши про це наймодавця за три місяці (ч. 1 ст. 825 ЦК України) [1], або учасник повного товариства *не має права без згоди інших* учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однорідними з тими, які становлять предмет діяльності товариства (ч. 3 ст. 119 ЦК України) [1].

Видається можливим також виділити *критерій поділу згод залежно від філологічних ознак у словосполученні, яке таку згоду характеризує*. Це стосується «спільної» та «взаємної» згоди. Так, управління діяльністю повного товариства здійснюється *за спільною згодою* всіх учасників. Засновницьким договором товариства можуть бути передбачені випадки, коли рішення приймається більшістю голосів учасників (ч. 1 ст. 121 ЦК України) [1], а при користуванні спільним майном учасників за договором простого товариства здійснюється *за їх спільною згодою* (ч. 3 ст. 1134 ЦК України) [1]. Прикладом взаємної згоди можна назвати те, що наймач та особи, які постійно проживають разом з ним, мають право за їхньою *взаємною згодою* та за згодою наймо-

давця вселити у житло інших осіб для постійного проживання у ньому (ч. 1 ст. 817 ЦК України) [1]. З вказаного випливає, що слово «спільний» уживається у значеннях «такий, що належить кільком особам», «виконується або досягається разом», «є результатом колективних дій». Натомість «взаємний» означає «обопільний», тобто такий, що однаково проявляється з обох сторін. Отже, спільна згода – це узгодження між кількома особами, а взаємна згода – це згода, що передбачає обмін волевиявленнями, коли кожна зі сторін підтверджує волю іншої.

Слід також проаналізувати й інші види згод. Так, цікавим, на нашу думку, видається формулювання «правочин, який вчиняється з дозволу». Наприклад, за п. 3 ч. 1 ст. 71 ЦК України «Правочини, які вчиняються з дозволу органу опіки та піклування» опікун (та піклувальник у ч. 2 цієї ж статті) не має права без дозволу органу опіки та піклування вчиняти правочини певного виду щодо нерухомості [1]. У даному випадку потрібна подвійна згода за вчинення таких правочинів підопічним – опікуна чи піклувальника та органу опіки та піклування. Важливо додати, що правочини, вчинені без дозволу органу опіки та піклування, є нікчемними (ч. 1 ст. 224 ЦК України) [1]. Існують і правочини, на вчинення яких піклувальник не може давати згоду, якими є договори між підопічним та своєю дружиною (своїм чоловіком) або своїми близькими родичами, крім передання майна підопічному у власність за договором дарування або у безоплатне користування на підставі договору позички (ч. 1 ст. 70 ЦК України) [1]. Схожого лінгвістичного забарвлення з «правочинами, які вчиняються з дозволу», має і словосполучення «схвалений правочин», що передбачено ст. 221 ЦК України «Правові наслідки вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності». У ч. 1 цієї статті вказано, що правочин, який вчинено малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, може бути згодом *схвалений її батьками* (усиновлювачами) або одним з них, з ким вона проживає, або опікуном [1].

Для визнання договору укладеним необхідним є не тільки досягнення згоди щодо кола істотних умов, але і її вираження у встановленій законом формі [9, с. 6]. У зв'язку з цим видається можливим виділити *види згод у договірних зобов'язаннях за формою*. Це пов'язано з розвитком штучного інтелекту та автоматизації, адже з'являється можливість автоматичного формування і здійснення волевиявлення за допомогою спеціальних програм та алгоритмів – наприклад, технології на зразок смарт-контрактів дозволяють вчиняти правочини без прямої участі людини, що є надзвичайно важливим для фінансових операцій, страхування, логістики та інших сфер, де

проводяться масові транзакції, що може значно спростити та пришвидшити процес укладання договорів [10, с. 290–291].

Очевидно, що найпоширенішою формою згоди є письмова, чому є безліч нормативних підтверджень:

Використання при вчиненні правочинів факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного, електронного або іншого копіювання, електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису допускається у випадках, встановлених законом, іншими актами цивільного законодавства, або за *письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідного аналога їхніх власноручних підписів, або іншим чином врегульовується порядок його використання сторонами* (ч. 3. ст. 207 ЦК України) [1] – у даному випадку наявне загальне положення щодо вчинення правочинів та порядку їх підписання, що може регулюватись не лише законом, а й письмовою згодою сторін, до якої є певні вимоги. Така згода у даному випадку виступає не частиною динаміки договірних зобов'язань, а його регулятором.

За згодою ліцензіара, наданою у *письмовій формі*, ліцензіат може видати письмове повноваження на використання об'єкта права інтелектуальної власності іншій особі (субліцензію) (ч. 4 ст. 1108 ЦК України) [1] – у даному випадку протилежна до першої ситуація, адже письмова згода ліцензіара зумовить динаміку договірних зобов'язань – виконання повноважень ліцензіата. Норма містить наголос саме на *письмовій формі згоди*. На нашу думку, письмове вираження згоди є передумовою для можливості видання ліцензіатом субліцензії, тому її фіксація є важливим доказом такої згоди.

Клієнт не має права без *письмової згоди* обтяжувача надавати банку розпорядження, а банк не має права їх виконувати, якщо в результаті розмір грошових коштів на рахунку буде меншим за розмір, визначений згідно з умовами обтяження, предметом якого є майнові права на грошові кошти, що знаходяться на відповідному банківському рахунку. Згода обтяжувача, передбачена частинами другою і третьою цієї статті, *може бути виражена у загальній формі та/або містити умови, за яких така згода вважається наданою*. Така згода може бути включена до умов договору, яким встановлюється обтяження майнових прав на грошові кошти, що знаходяться на банківському рахунку (ч.ч. 2, 5 ст. 1074 ЦК України) [1] – у даному випадку важливим є те, що ставляться вимоги до такої письмової згоди: як окремий документ або як умова договору.

Можна ще виявити таку форму згоди як *незаявлення про відсутність згоди*. Наприклад, за 3 ст. 722 ЦК України якщо дарунок направлено

обдаровуваному без його попередньої згоди, дарунок є прийнятим, якщо обдаровуваний негайно не заявить про відмову [1]. Або правочин вважається схваленим, якщо ці особи, дізнавшись про його вчинення, протягом одного місяця не заявили претензії другій стороні (ч. 1 ст. 221 ЦК України) [1]. Таке явище можна віднести до мовчазної згоди. Наприклад, орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінчення строку оренди, а орендодавець, відповідно, не заперечує в поновленні договору, зокрема, у зв'язку з належним виконанням договору оренди землі. Відсутність такого заперечення може мати прояв у «мовчазній згоді» [11]¹.

Дослідивши загальні положення про згоду та волю, слід більш конкретизовано звернутись до даних явищ лише в розрізі договірних зобов'язань. У даному випадку логічним би був аналіз через динаміку договірних зобов'язань, втім згоди на укладення та припинення договірних зобов'язань вже певним чином розглядалися вище та загалом мають безспірну та добровільну характеристику (договір є укладеним, якщо сторони досягли згоди з усіх істотних умов договору (ч. 1 ст. 638 ЦК України) [1] та зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 1 ст. 651 ЦК України) [1]. Поряд з цим можна більш детально дослідити *згоду для виконання договору або для здійснення прав у договірному зобов'язанні*. У зв'язку з цим цивільне законодавство містить такі випадки: а) *згода на відчуження майна* – заставодавець має право відчужувати предмет застави, передавати його в користування іншій особі або іншим чином розпоряджатися ним *лише за згодою заставодержателя*, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 2 ст. 586 ЦК України) [1]; платник ренти має право відчужувати майно, передане йому під виплату ренти, *лише за згодою одержувача ренти* (ч. 2 ст. 735 ЦК України) [1]; б) *згода на передання наймачем речі у володіння та користування* – передання наймачем речі у володіння та користування іншій особі (піднайм) можливе *лише за згодою наймодавця*, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 1 ст. 774 ЦК України) [1]; в) *згода на використання об'єкту договору в інших цілях* – якщо використання пожеертви за призначенням виявилось неможливим, використання її за іншим призначенням можливе *лише за згодою пожеертвувача*, а в разі його смерті чи ліквідації юридичної особи – за рішенням суду (ч. 2 ст. 730 ЦК України) [1]; г) *згода на зміну речі* – наймач має право змінювати стан речі,

¹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 вересня 2020 року у справі № 313/350/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92270705>

переданої йому у найм, лише за згодою наймодавця (ч. 3 ст. 773 ЦК України) [1]; наймач може поліпшити річ, яка є предметом договору найму, лише за згодою наймодавця (ч. 1 ст. 778 ЦК України) [1]; д) *згода на зміну істотних умов договору* – якщо договором підряду не передбачена попередня оплата виконаної роботи або окремих її етапів, замовник зобов'язаний сплатити підрядникові обумовлену ціну після остаточної здачі роботи за умови, що роботу виконано належним чином і в погоджений строк або, *за згодою замовника*, – достроково (ч. 1 ст. 854 ЦК України) [1]; *За згодою замовника* робота може бути ним оплачена при укладенні договору побутового підряду шляхом видачі авансу або у повному обсязі (ч. 2 ст. 873 ЦК України) [1]; Внесення до проектно-кошторисної документації змін, що потребують додаткових робіт, вартість яких перевищує десять відсотків визначеної у кошторисі ціни, допускається *лише за згодою підрядника* (ч. 2 ст. 878 ЦК України) [1]; є) *згода на зміну сторони договору* – у разі неможливості подальшого виконання фізичною особою обов'язків набувача за договором довічного утримання (догляду) з підстав, що мають істотне значення, обов'язки набувача можуть бути передані *за згодою відчужувача* члену сім'ї набувача або іншій особі за їхньою згодою (ч. 1 ст. 752 ЦК України) [1].

Більш імперативне регулювання наявності згоди як передумови для виконання договірних зобов'язань може містити в собі прямі заборони. Наприклад, переобладнання житлового будинку, в якому знаходиться житло, передане у найм, якщо таке переобладнання істотно змінить умови володіння та/або користування житлом, *не допускається без згоди наймача* (ч. 3 ст. 819 ЦК України) [1], якщо сторона у договорі підряду внаслідок виконання договору одержала від другої сторони інформацію про нові рішення і технічні знання, у тому числі й такі, що не захищаються законом, а також відомості, що можуть розглядатися як комерційна таємниця, *вона не має права повідомляти їх іншим особам без згоди другої сторони* (ч. 1 ст. 862 ЦК України) [1], комітент *не має права без згоди* комісіонера вступати у відносини з субкомісіонером (ч. 3 ст. 1015 ЦК України) [1].

Одночасно із вказаним слід навести приклади, де видається можливим вчиняти певні дії у договірних зобов'язаннях без згоди. Наприклад, наймач самостійно здійснює використання транспортного засобу у своїй діяльності і *має право без згоди наймодавця* укладати від свого імені договори перевезення, а також інші договори відповідно до призначення транспортного засобу (ч. 1 ст. 800 ЦК України) [1] або зміни до договору банківського рахунка, майнові права

на кошти на якому є предметом обтяження, *можуть вноситися без згоди обтяжувача*, якщо такі зміни не обмежують права обтяжувача, що виникають на підставі обтяження (ч. 2 ст. 1075(1) ЦК України) [1]. Слід також вказати, що передбачені і випадки коли, не має можливості отримати згоду і зберігач у такому випадку має право передати річ на зберігання іншій особі у разі, якщо він вимушений це зробити в інтересах поклажодавця (ч. 2 ст. 943 ЦК України) [1]. Отже, законом передбачені випадки, коли згода сторін для вчинення певних дій не потрібна, якщо це має позитивні правові наслідки.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід дійти висновку, що укладення договору є результатом збігу волевиявлень учасників, а домовленість завжди виникає між сторонами. У цьому контексті поняття згоди охоплює як згоду між сторонами договору, так і згоду між учасниками договірних зобов'язань чи згоду на вчинення певних дій іншими учасниками цивільних правовідносин. Критерій поділу видів згод може визначатися філологічними ознаками: спільна згода як погодження кількох осіб щодо певного питання; взаємна згода як обопільне волевиявлення сторін, що передбачає зворотний зв'язок і підтвердження волі кожної зі сторін. У сфері договірних відносин згода може бути необхідною для виконання договору або для здійснення окремих прав, зокрема: згода на відчуження майна, на передання речі у користування, на зміну умов чи сторони договору, на використання об'єкта договору в інших цілях тощо.

Значення згоди при укладенні цивільно-правового договору полягає в тому, що вона є юридичним проявом волі сторін, який перетворює їхні наміри на правові наслідки. Саме через досягнення згоди сторони формують зміст договору, визначають істотні умови та встановлюють взаємні права й обов'язки. Відсутність згоди хоча б з однієї істотної умови унеможливорює укладення договору, а її наявність свідчить про виникнення правового зв'язку, заснованого на добровільності, рівності та автономії волі учасників цивільних правовідносин. Таким чином, згода сторін виступає фундаментальною умовою виникнення, реалізації та зміни договірних правовідносин, забезпечує узгодженість волевиявлень, стабільність цивільного обороту та гарантує дотримання принципу свободи договору.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

2. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.

3. Слома В.М. Суб'єкти цивільно-правових зобов'язань. *Юридичний вісник*. Вип. 3 (40). 2016. С. 113–117.

4. Луць А.В. Свобода договору в цивільному праві України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2001. 18 с.

5. Карнаух В.С. Значення категорій «правовідношення» та «зобов'язання» для пізнання сутності цивільно-правового договору. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Юриспруденція». Вип. 14. 2015. Т. 2. С. 29–32.

6. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 вересня 2022 року, справа № 125/2157/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706743>

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 жовтня 2023 року, справа № 756/8056/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114228699>

9. Олюха В.Г. Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система: дис. канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2003. 15 с.

10. Цивілістична спадщина Олександра Анатолійовича Пушкіна (Харківська цивілістична школа): монографія. В. М. Василенко, Ю. М. Жорнокуй, О. Л. Зайцев та ін.; за ред. В. В. Сокурєнка. Харків: ЕКУС, 2025. 336 с.

11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 вересня 2020 року у справі № 313/350/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92270705>

Анотація

Самбір Є. О. Значення згоди при укладенні цивільно-правового договору. – Стаття.

Стаття присвячена аналізу правової природи та значення згоди при укладенні цивільно-правового договору. Визначено, що згода сторін є ключовим юридичним фактом, який перетворює взаємне волевиявлення учасників у правовий зв'язок та забезпечує чинність договору. Розкрито зміст принципу свободи договору, згідно з яким сторони мають право самостійно визначати умови, форму і зміст зобов'язань, а також способи досягнення згоди. Особливу увагу приділено класифікації згод у договірних відносинах: між сторонами договору (кредитором і боржником), між учасниками договірних зобов'язань (законними представниками, співвласниками, подружжям), а також згодам на вчинення дій іншими учасниками цивільних правовідносин.

Проаналізовано філологічний критерій поділу понять «спільна згода» та «взаємна згода» як різних форм узгодження волевиявлень, що мають значення для динаміки правовідносин. Окремо розглянуто питання форми згоди – письмової, усної та мовчазної, а також роль електронної згоди у сучасних договірних процесах, зокрема у зв'язку з розвитком цифрових технологій і смарт-контрактів. Висвітлено випадки, коли закон прямо вимагає наявності згоди для виконання або зміни договору (наприклад, згода на відчуження майна, на зміну сторони чи істотних умов договору), а також ситуації, коли вчинення дій можливе без згоди, якщо це відповідає інтересам сторін.

У результаті встановлено, що згода є юридичним проявом волі сторін, який надає договору обов'язкової сили та визначає момент виникнення договірних правовідносин. Відсутність згоди хоча б з однієї істотної умови унеможливорює укладення договору, натомість її наявність засвідчує узгодженість волевиявлень, забезпечує стабільність цивільного обороту та реалізацію принципу автономії волі. Згода виступає не лише передумовою укладення договору, а й засобом забезпечення правової визначеності та рівності сторін у цивільному праві.

Ключові слова: згода сторін, цивільно-правовий договір, волевиявлення, свобода договору, автономія волі, класифікація згод.

Summary

Sambir Ye. O. The meaning of consent when concluding a civil law contract. – Article.

The article is devoted to the analysis of the legal nature and significance of consent when concluding a civil law contract. It is determined that the consent of the parties is a key legal fact that transforms the mutual expression of the participants' will into a legal bond and ensures the validity of the contract. The content of the principle of freedom of contract is revealed, according to which the parties have the right to independently determine the terms, form and content of obligations, as well as the methods of achieving consent. Particular attention is paid to the classification of consent in contractual relations: between the parties to the contract (creditor and debtor), between the participants in the contractual obligation (legal representatives, co-owners, spouses), as well as consents to perform actions by other participants in civil legal relations.

The philological criterion for dividing the concepts of 'joint consent' and 'mutual consent' as different forms of coordination of wills that are important for the dynamics of legal relations is analyzed. Separately, the issue of the form of consent – written, oral and tacit, as well as the role of electronic consent in modern contractual processes, in particular in connection with the development of digital technologies and smart contracts, is considered. Cases are highlighted where the law directly requires consent for the execution or amendment of a contract (for example, consent to the alienation of property, to change the party or essential terms of the contract), as well as situations when actions are possible without consent, if this is in the interests of the parties.

As a result, it was established that consent is a legal manifestation of the will of the parties, which gives the contract binding force and determines the moment of the emergence of contractual legal relations. The absence of consent for at least one essential condition makes the conclusion of a contract impossible, while its presence certifies the consistency of wills, ensures the stability of civil turnover and the implementation of the principle of autonomy of will. Consent is not only a prerequisite for concluding a contract, but also a means of ensuring legal certainty and equality of the parties in civil law.

Key words: consent of the parties, civil law contract, expression of will, freedom of contract, autonomy of will, classification of consents.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 24.12.2025